

Perustuslakivaliokunta

PeV@eduskunta.fi

Hallituksen esitys laeiksi tartuntatautilain 58 d §:n muuttamisesta ja tartuntatautilain väliaikaisesta muuttamisesta (HE 73/2021 vp)

Esityksen pääasiallinen sisältö

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi väliaikaisesti voimassa olevan 58 d §:n 4 momenttia siten, että lähi-kontaktin määritelmässä huomioitaisiin nykyistä paremmin sisä- ja ulkotiloihin liittyvät erot tartuntariskin suhteen.

Esityksessä ehdotetaan, että tartuntatautilain 58 a – h §:n, 59 a – e §:n sekä 91 §:n 1 momentin voimassaoloa jatkettaisiin pienin teknisin muutoksin säätämällä uusi väliaikainen laki, joka olisi voimassa 1.7.2021 – 31.10.2021. Väliaikaisesti voimassa olevat säännökset koskisivat ravitsemisliikkeissä ja muissa palveluissa noudatettavia erityisiä hygieniavelvoitteita ja toiminnan väliaikaista rajoittamista epidemiatilanteen sitä vaatiessa. Lisäksi esityksessä ehdotetaan jatkettavasti kyseisten velvoitteiden valvontaa koskevien säännösten sekä muutoksenhakua koskevan säännöksen voimassaoloa. Säännökset vastaisivat sisällöltään voimassa olevia säännöksiä, lukuun ottamatta lain 58 d §:ää, jonka voimassaoloa ehdotettaisiin jatkettavaksi edellä kuvatusti muutetussa muodossaan.

Säännökset, joiden voimassaoloa esitetään jatkettavaksi, on säädetty perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella (PeVL 44/2020 vp, PeVL 31/2020 vp). Säännökset ovat merkityksellisiä erityisesti perustuslain 7 § (Oikeus elämään sekä henkilökohtaiseen vapauteen ja koskemattomuuteen), 9 § (Liikkumisvapaus), 10 § (Yksityiselämän suoja), 11 § (Uskonnon ja omantunnon vapaus), 13 § (Kokoontumis- ja yhdistymisvapaus), 15 § (Omaisuuksien suoja), 16 § (Sivistykselliset oikeudet), 18 § (Oikeus työhön ja elinkeinovapaus), 19 § (Oikeus sosiaaliturvaan) sekä 22 § (Perusoikeuksien turvaaminen) kannalta.

Tartuntatautilain 58 d §:n muutos

Ehdotetulla tartuntatautilain 58 d §:n 4 momentin muutoksella tarkennettaisiin asiakkaille ja osallistujille tarkoitettujen tilojen käytön edellytyksiä koskevan säännöksen lähikontaktin määritelmää. Muutoksella tarkennettaisiin määritelmän soveltamisalaa siten, että sisä- ja ulkotiloihin liittyvät tartuntariskit tulisivat paremmin huomioituksi. Tarkoituksena on osaltaan varmistaa säännöksen oikeasuhtaisuutta tilanteessa, jossa säännöksen soveltamisalan piiriin kuuluvissa erilaisissa toiminnoissa tartuntariski on erilainen.

Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen mukaan tartuntariski laskee merkittävästi ulkotiloissa verrattuna sisätiloihin, joissa ilmanvaihto on puutteellista ja joissa oleskellaan tiiviisti. Ehdotetun 58 d §:n muutoksen

myötä kahden metrin etäisyyttä toisiin henkilöihin ei edellytettäisi alueellisesti tai toiminnallisesti rajatuissa ulkotiloissa. Kahden metrin turvaväli koskisi vain sisätiloissa tapahtuvaa toimintaa. Tällöin ulkotiloissa olisi mahdollista järjestää toimintaa tai tapahtumia ilman, että toiminnanharjoittajan tulisi varmistaa osallistujien kahden metrin turvaväli toisiinsa. Muutoksella turvattaisiin osaltaan elinkeinonharjoittajien yhdenvertaista kohtelua tilanteessa, jossa erityyppisiin ulkotiloihin on samankaltaisesta tartuntariskistä huolimatta sovellettu erilaisia rajoitustoimia.

Voimassaoloaika

Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan (PeVL 44/2020 vp) katsonut, että covid-19-epidemian leviämisen ehkäisemiseksi säädettävien rajoitustoimenpiteiden voimassaolo on ajallisesti rajattava vain välttämättömään. Loppuvuoden epidemiatilannetta ei voida tässä vaiheessa ennustaa riittävän tarkasti, jotta voimassaolon jatkamisen osalta olisi täysin aukottomasti osoitettavissa niiden voimassaolon välttämättömyys vielä joulukuussa 2021. On kuitenkin otettava huomioon, että voimakkaammin perusoikeuksiin puuttuvien säännösten soveltamiskynnys on korkea, jolloin säännösten voimassaolo ei itsessään merkitse rajoitustoimenpiteiden käyttöönottoa. Mikäli epidemiatilanne pysyisi syksyllä ja talvella 2021 maltillisena, ei voimakkaasti rajoittavia toimenpiteitä voitaisi ottaa käyttöön, sillä niiden käyttöönotto edellyttää epidemian kiihtymis- ja leviämisvaiheen lisäksi sitä, että toimenpiteet ovat välttämättömiä epidemian leviämisen ehkäisemiseksi.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen mukaan syksy- ja talvikaudella 2021-2022 covid-19-tartuntoja voi esiintyä vielä kohtuullisen runsaasti, vaihdellen mahdollisesti alueellisesti ja rokotuskattavuuden mukaan. Pienempiä paikallisia epidemia-aaltoja voi talven aikana olla useita, eikä laajojakaan epidemioita voida poissulkea.

Esityksen tarkoituksena ei ole, että esitettyjä rajoituksia käytettäisiin varmuudella covid-19-epidemian leviämisen estämiseksi. Esityksen tavoitteena on sen sijaan varmistaa, että rajoituksia voidaan ottaa käyttöön siinä mahdollisessa tilanteessa, jossa rajoitukset ovatkin välttämättömiä. Kuten maaliskuussa 2021 uhkasi Suomessa käydä ja kuten useassa maassa on jo käynyt, juuri virusmuunnokset voivat saada aikaan vakavien tautitapausten lisääntymistä ja aiheuttaa sairaala- ja tehohoidon kapasiteetin nopeaakin ylikuormittumista. Kapasiteetin ylikuormittuminen aiheuttaa paitsi covid-19-tartunnan saaneiden hoidon vaurantumisen, myös muista sairauksista kärsivien hoidon viiveitä ja hoidon laadun huomattavaa heikkenemistä.

Voimassaolon jatkaminen vuoden loppuun on oikeasuhtaista, sillä toimenpiteiden käyttöönotto edellyttää korkean ilmaantuvuusluvun lisäksi sitä, että toimenpiteet ovat välttämättömiä epidemian leviämisen ehkäisemiseksi. Oikeasuhtaisuuden osalta huomionarvoista on myös se, että voimassaolon jatkamisella ei ole merkittäviä itsenäisiä oikeusvaikutuksia perusoikeuksiin tilanteessa, jossa epidemiatilanne pysyisi maltillisena, sillä perusoikeuksia rajoittavia toimia ei voitaisi ottaa käyttöön. Sen sijaan tilanteessa, jossa epidemiatilanne yllättäen pahenisi tai tulisi uusia virusmuunnoksia, jotka aiheuttaisivat merkittävän uuden uhan ihmisten hengelle ja terveydelle, tarvittaisiin nopeasti keinoja epidemian leviämisen ehkäisemiseksi ja muiden perusoikeuksien turvaamiseksi. Tällöin ihmisten hengen ja terveyden suojele sekä riittävistä terveydenhuollon palveluista huolehtiminen edellyttäisi viranomaisilta nopeita, ennakoivia ja riit-

täviä toimia epidemian leviämisen ehkäisemiseksi, joita ei olisi käytössä, mikäli voimassaoloaikaa ei jatketaisi. Näin ollen perusoikeuksien turvaamisenkin näkökulmasta on perusteltua jatkaa säännösten voimassaoloaikaa 31.12.2021 saakka.

Voimassaolon jatkamista 31.12.2021 saakka on myös pidettävä välttämättömänä, sillä maailmalta on nähtävissä jo esimerkkejä tilanteista, joissa covid-19-epidemia on lähtenyt räjähdysmäisesti kasvuun sen jälkeen, kun epidemia ensin on laantunut ja rajoitustoimia on purettu. Tämä osoittaa, että paranevasta tautitilanteesta huolimatta tartuntamäärät voivat lähteä yllättäen uudelleen kasvuun ja epidemiatilanne voi pahentua lyhyessä ajassa merkittävästi. Covid-19-virus on myös muuntautunut ja virusmuunnoksia on maailmalla ja Suomessakin ilmennyt jo useita. Uudet muuntautuneet covid-19-virukset voivat tarttua alkuperäistä virusta nopeammin ja tehokkaammin, mikä osaltaan aiheuttaa myös paranevassa tautitilanteessa merkittävän uhan ihmisten hengelle ja terveydelle.

Näin ollen tilanteessa, jossa covid-19-epidemia on edelleen maailmanlaajuisesti merkittävä uhka ihmisten hengelle ja terveydelle ja tilanteessa, jossa uusia virusmuunnoksia löydetään edelleen, on välttämätöntä, että viranomaisilla on laissa säädettyjä keinoja epidemian leviämisen ehkäisemiseen, mikäli epidemiatilanne Suomessa pahenisi uudelleen. Tällä tavoin voidaan ennakoivasti ja oikea-aikaisesti ryhtyä tarvittaviin toimenpiteisiin ihmisten hengen ja terveyden suojelemiseksi ja terveydenhuollon kantokyvyn turvaamiseksi. Ennakoivat ja oikea-aikaiset toimet voivat pelastaa ihmishenkiä.

Lakimies

Mirka-Tuulia Kuoksa